

Jelena Milojević

A LAKÁSPOLITIKA MEGVALÓSÍTÁSA A VSZAT-BAN

A dolgozók, általában az ember és család szociális biztonságának össz szociális helyzetének egyik legfontosabb elemét képezik a lakáskörülmények. A lakáskörülmények jelentősen kihatnak az ember egészségére, termelékenységére, általános műveltségi szintjére, a fiatal nemzedék nevelési lehetőségeire stb. A jobb lakásviszonyok iránti szükséglet állandóan nő. A lakás anyagi javat képvisel, amely nagymértékben meghatározza az étkezés, a pihenés, a társadalmi-művelődési élet és egyéb emberi szükségletek kielégítésének térbeli feltételeit.

A városiasodás és iparosodás, amely a lakosság nagyfokú migrációjával jár (különösen falu—város viszonylatban) intenzív lakásépítést követel, hogy megteremtsük a mindennapi élet legfontosabb alapfeltételeit. Amennyiben az iparosodást nem kísérik a jobb feltételeket elősegítő más intézkedések — elsősorban a megfelelő lakásépítés —, mint ahogy azt a mai idők tapasztalata mutatja, nem várhatók optimális eredmények gazdasági téren sem.

A lakásépítés nemcsak az életszínvonal növekedésének feltétele, hanem a termelés, a foglalkoztatottság, a gazdasági ágazatok fejlődésének serkentője is.

A háború óta hazánkban a lakásépítés és lakáspolitikai különböző fázisokon ment keresztül. Közvetlenül a háborút követő években az egész országban intenzív volt a lakásépítés, majd 1948 és 1953 között bizonyos pangás következett be. A lakásépítés 1960-ig fokozatosan felélénkült, és azóta viszonylag intenzívnek mondható. Azonban a lakásépítésben elért szemmel látható eredmények mellett is a JKSZ X. kongresszusáig terjedő időszakban, különösen pedig a JKSZ Elnöksége Végrehajtó Irodája és Tito elvtárs levele előtt társadalmi-gazdasági politikánkban ezen a jelentős területén sok fogyatékoság és deformáció jelentkezett, ami egyaránt vonatkozott a lakásépítési hitelpolitikára, a lakáselosztásra, valamint a lakásépítési és -karbantartási alap igazgatására is. Ebben az időszakban olyan rendszer volt érvényben, amely a na-

gyobb felhalmozóképeségű munkaszervezeteket és a nagyobb jövedelemmel rendelkező személyeket részesítette előnyben, mind a hiteljuttatás, mind a lakáselosztás esetében, és lehetővé tette a legkülönbélebb spekulációkat, haszonlesést, a jogtalan meggazdagodást, az eszközök azoktól való elidegenítését, akik azt megteremtették stb. Háttérbe szorult tehát a kisjövedelmű dolgozók lakáskérdéseinek megoldása, ami tovább élte a szociális különbségeket, és kiváltotta a munkásosztály jogos elégedetlenségét. A lakásépítés társadalmi-gazdasági viszonyaiban tapasztalható szubjektivizmus és liberalista felfogás odavezetett, hogy a szolidaritás útján létrejött céleszközök csakúgy, mint a lakásépítésre szánt egyéb eszközök sokszor az eredeti rendeltetésükkel ellentétes célt szolgáltak.

Ebben az időszakban Vajdaság — a különböző mutatószámok szerint (az 1000 főre épülő lakások száma, a meglévő lakásállomány kora stb.) — a lakásépítésben elmarad az ország többi vidékétől. Tartományunkban 1965-től stagnált a lakásépítés. Évente mintegy 9900 lakás épült egész Vajdaságban, 1971 és 1974 között pedig még ennél is kevesebb. Tartományunkban — különösen a nagyobb városokban — állandó a lakáshiány.

Tito elvtárs és a JKSZ Elnöksége Végrehajtó Irodájának levele után jelentős eredményeket értünk el a lakáspolitikai terén. A Kommunista Szövetség, a Szakszervezeti Szövetség és a Szocialista Szövetség szervezett aktivitása révén a lakásviszonyokban és lakáspolitikában is a munkásosztály közvetlen érdekei jutnak kifejezésre. Az öngazgatási szervezkedésben és a lakáselosztási rendszerben bizonyos változás következett be, amely a közvetlen termelők javát szolgálja. Nagyobb fokú szolidaritást értünk el a kiskeresetű dolgozók lakásszükségleteinek megoldásában. Különböző intézkedésekkel és társadalmi akciókkal kiküszöböltük a régebbi korszak negatív jelenségeit.

Abból a tényből kiindulva, hogy a lakás az újratermelés előfeltétele, a szociális biztonság és az ember szociális helyzetének fontos eleme, a család és a társadalom stabilitásának egyik előfeltétele, a munkatermelékenység növelésének és az ember anyagi előrehaladásának fontos tényezője, továbbá, hogy a lakásépítés az általános gazdasági fejlődésre nézve is jelentős a Jugoszláv Kommunista Szövetség X. kongresszusa határozatba foglalta a JKSZ-nek a lakásépítés társadalmi-gazdasági viszonyainak fejlesztésével kapcsolatos feladatait.

Síkraszállva a dolgozók lakásszükségleteinek határozott és gyors megoldásáért, a társadalmi viszonyok megváltoztatásáért, az alkotmánnyal összhangban a szocialista öngazgatási viszonyok fejlesztéséért, a lakáselosztási rendszer gyökeres megváltoztatásáért a JKSZ X. kongresszusának határozata többek között kötelezte a KSZ szervezeteket és azok vezetőségét, hogy ennek megvalósítása érdekében hozzák meg akciótervüket. Most, a XI. kongresszus küszöbén megkíséreljük vázolni, hogyan és

mit valósítottunk meg tartományunkban a JKSZ X. kongresszusának lakáspolitikai határozataiból.

A JKSZ X., valamint a Jugoszláv Szakszervezeti Szövetség VII. kongresszusának a lakásépítés és a vele kapcsolatos társadalmi-gazdasági viszonyok fejlesztésére vonatkozó határozataiból kiindulva a VKSZ Tartományi Bizottsága Elnökségének Végrehajtó Bizottsága 1975 áprilisában akcióttervet fogadott el a lakáspolitikai elvek érvényesítéséről a tartományban, a Szocialista Szövetség Tartományi Választmányának Elnöksége és a Tartományi Szakszervezeti Szövetség Elnöksége pedig 1975 júniusában közös akcióttervet készített.

Az akcióttervek a célból készültek, hogy gyorsabb ütemben valósuljon meg a lakáspolitikai — gyorsabban oldjuk meg a dolgozók és polgárok lakásproblémáit, változzanak a társadalmi-gazdasági viszonyok, biztosítsuk a szocialista öngazgatás e téren való érvényesülését is, ezzel együtt pedig az alkotmányos elvek és a X. kongresszus határozatainak sikeres valóra váltását. Az akcióttervek meghatározták az öngazgatási, valamint társadalmi-gazdasági viszonyokkal, a lakásépítés tervezésével és pénzelésével, a lakások számának növelésével és elosztásával, a városrendezési tervekkel stb. kapcsolatos legfontosabb feladatokat.

Az akcióttervek alapján mindenütt élénk tevékenység indult meg. Ez a tevékenység azonban nem volt mindenütt egyenletes és következetes. A lakásépítéssel kapcsolatos társadalmi-gazdasági viszonyok öngazgatási úton történő intézésével a munkásosztály érdekeinek és a JKSZ forradalmi irányvonalának megvalósításában figyelemre méltó, de csak kezdeti eredmények születtek. A községek egy részében az akcióttervekből eredő feladatok valóra váltását bíráló elemzés alá vetették; ugyanakkor meghatározták a közvetlen feladatokat is.

Az alkotmányos elvek realizálását illetően Vajdaságban törvényeket fogadtunk el, öngazgatási megegyezéseket írtunk alá, és ezzel megteremtettük a rendszerbeli, valamint a jogalapot a társadalmi-gazdasági viszonyok megváltoztatására a lakásgazdálkodás terén.

Az öngazgatási érdekközösségek létrehozásával a lakásgazdálkodásban is megteremtettük annak feltételeit, hogy a lakáskérdéseket illetően minden lényeges kérdésben kifejezésre juthasson a dolgozók akarata, olyan kérdésekben is, mint amilyenek a lakásépítés társadalmi irányítása, tervezése, a társított eszközök nagysága, a lakáselosztás módja, a lakásszükséglet kielégítésének feltételei stb.

Az öngazgatási érdekközösségek létjogosultságát a szervezethez nagyobb foka és az érdekek szervezett koordinálása igazolja. A lakásgazdálkodás társadalmi-gazdasági viszonyaiban azonban még nem jutottunk odáig, hogy a társultmunka-szervezetek dolgozói, a helyi közösségek polgárai, az öngazgatási érdekközösségek küldöttei és a házitanácsokban a lakók ténylegesen döntsének a lakáspolitikai valamennyi fontos kérdéséről. Az öngazgatási érdekközösség még nem vált az egyenrangú tárgyalások és megegyezések, a szorosabb együttműködés, vala-

mint a lakásépítést pénzelő, tervező és kivitelező munkaszervezetek tevékenysége összehangolásának színhelyévé. Sürgős feladat tehát a lakásgazdálkodási érdekközösség öngazgatású átalakítása, illetve egy olyan öngazgatási mechanizmus létrehozása, amely biztosítja, hogy a küldöttrendszer által a dolgozók és polgárok valóban részt vállaljanak a lakáspolitikai legfontosabb kérdéseinek megoldásából.

Az öngazgatású lakásgazdálkodásban fontos szerephez kell jutniuk a lakógyűléseknek és a házitanácsoknak. A lakók mai öngazgatási szervezettsége azonban még nem felel meg az öngazgatás fejlettségi szintjének a társadalomban általában, sem a dolgozók és polgárok szükségleteinek és érdekeinek. Ezen a téren az öngazgatási viszonyok fejletlenségének a legfőbb oka, hogy a házitanácsok és lakógyűlések jogai, továbbá anyagi alapjai korlátozottak. A házitanácsok, illetve lakógyűlések hatásköre szintén korlátozott, ezért jelentősebb eredményeket sem valósíthatnak meg. Mivel a rendelkezésükre álló anyagi eszközök igen kicsinyek, munkájuk is többnyire a legszükségesebbekre, a lakóépületek sürgős és kisebb méretű javítására szorítkozik. A lakbérből csak igen kis százalék áll a házitanácsok rendelkezésére, a lakbérek nem gazdaságosak, alacsonyok, s így a lakóházak karbantartási eszközei sem elegendők.

A lakáspolitikában és az irányított lakásépítésben külön jelentősége van a lakásépítési programoknak, amelyek a társultmunka-szervezetekben, az öngazgatási érdekközösségekben és községekben egészében határozzák meg a tényleges szükségleteket, vagyis dolgozóinknak milyen kategóriájú és struktúrájú lakásokra van szükségük, és hogy ezekhez mennyi pénzre van szükség. Bár összetett munkákról van szó, ezeket a programokat 1975 végéig kellett meghozni, hogy már 1976-ban áttérhessünk a társadalmilag irányított lakásépítésre. E célból foganatosítottuk a szükséges intézkedéseket és akciókat; különösen a tervezési metodológia kidolgozásával. Ennek ellenére tartományunk több lakásgazdálkodási érdekközössége nem készítette el lakásépítési programját. Az elkészült és elfogadott programok többsége pedig nem az eszközök társítóinak, tehát a munkaszervezeteknek tervei alapján készült, habár csak ezeknek a terveknek alapján lehetséges felmérni a lakásigényeket, a rendelkezésre álló eszközöket és meghatározni a lakásszükségletek kielégítésének módját. Tovább boncolva ezt a kérdést az is bizonyos, hogy a tmsz-ok és más öngazgatási szervezetek, közösségek tervei sem készültek minden esetben a dolgozók gyűlésének határozata szerint, sok esetben pedig inkább az óhajokat mint a lehetőségeket fejezték ki. Mivel a tervek nem a dolgozók öngazgatói határozatainak figyelembe vételével készültek, így az sem állapítható meg belőlük, hogy mely határidőre lesz megoldva minden dolgozó lakáskérdése, habár ezt az akcióterv különösen kihangsúlyozza.

A lakásgazdálkodásban a szocialista társadalmi-gazdasági viszonyok fejlesztése mellett a lakáspolitikai megvalósítását illetően fontos szerepe van a lakásépítés méretének, ütemének és sikerességének is.

1974-ben összesen 10 057 lakás épült, ebből 3300 társadalmi és 6600 magánlakás. Azóta a lakásépítés üteme bizonyos növekedést mutat. Fontos megemlíteni azt is, hogy 1974-ben, 1975-ben és 1976-ban teljes egészében megvalósítottuk a lakásépítési tervet, sőt bizonyos mértékben túl is szárnyaltuk. (1974-ben 9909 lakás építését vettük tervbe és 10 057 lakást építettünk, 1975-ben 10 300 lakás helyett 11 352, 1976-ban pedig 11 500 lakás helyett 11 850 lakás készült el.)

A lakásépítés ilyen méretű növekedése mellett azonban leszögezhetjük, hogy az utóbbi tíz évben a lakásépítés Vajdaságban többnyire stagnált. A lemaradás okát elsősorban abban kell keresnünk, hogy a dolgozók nem nyilváníthattak véleményt a lakáspolitikára valamennyi fontos kérdésében. Ez kihatott arra is, hogy nem készültek megfelelő lakásépítési programok, megbomlottak a piaci viszonyok, hiányoztak a városrendezési tervek, a lakásépítésre vonatkozó normatívák és szabványok, az eszközöket ésszerűtlenül és célszerűtlenül kezelték, állandóan drágult az építőanyag és nőtt a forgalmi adó a magánépítkezésnél, kedvezőtlenek voltak a hitelfeltételek, de az építőipari vállalatok kapacitásai sem voltak kellőképpen kihasználva.

A lakásépítésre kihatott továbbá az általános gazdasági viszonyok alakulása és az infláció, továbbá a közművesítéssel kapcsolatos pénzügyi és hitelezési gondok, melyek folytán a közművesítés legtöbbször a lakás árát terhelte; a városrendezési tervek késlekedése, valamint azok összehangolásának hiánya a jövőbeli tulajdonosok anyagi lehetőségeivel stb. Számos környezetben nem tettek konkrét intézkedéseket annak érdekében sem, hogy a polgárok eszközeit minél nagyobb mértékben angazsálják a magánépítkezésben.

A különböző engedélyek és jóváhagyások kiadásának igen összetett adminisztrációs folyamata, továbbá a lakásépítésben részt vevők közötti megfelelő együttműködés hiánya nagymértékben befolyásolja a lakásépítés hatékonyságát, így a már befejezett objektumok is gyakran hónapokig állnak üresen, lakatlanul, mert nem kapcsolták be a villanyt, nem kötötték rá a vízvezeték-, szennyvízcsatorna-hálózatot. A polgárok sokban hozzájárulhatnak ennek sikeres megoldásához, ezért főleg a nagyobb városokban részletesen felül kell vizsgálni a helyzetet, és szervezési, jogi, valamint gazdasági intézkedéseket kell javasolni a probléma megoldására.

A társadalmi, irányított lakásépítést illetően az eltelt időszakban csak az előkészületek történtek meg annak érdekében, hogy a lakások ne piac számára, hanem — az új rendszer szerint — a már ismert vevőknek, a leendő lakóknak épüljenek. 1977-ben történt meg először, hogy a társadalmi lakásépítés nagyobb része már társadalmilag irányított volt. A társadalmilag irányított lakásépítés lassú érvényesülésének okát abban kell keresnünk, hogy a társadalmilag irányított lakásépítés egyetlen szubjektuma sem készült fel szervezetten és megfelelően a társadalmilag irányított lakásépítésre, amely lényegesen különbözik a piacnak

szánt építkezéstől, és átgondolt, folytonos, egyenrangú együttműködést feltételez mind az urbanisták, tervezők, közművesítési munkaszervezetek, mind pedig a bankok, a társultmunka-szervezetek, az építőipari munkaszervezetek és mások részéről is.

A tartomány 1976—1980-as időszakra vonatkozó társadalmi tervének megvalósítása, vagyis összesen 67 600 lakás (évente 13 520) felépítése céljából elengedhetetlenül szükséges, hogy a tartomány lakáspolitikai akcióprogramjában, a lakásépítés ésszerűsítéséről, valamint a lakás árát meghatározó feltételekről szóló társadalmi megállapodásban meghatározott feladatokat koordinált tevékenységgel időben végezzük el.

Az építkezési költségeket és a lakás árát illetően a községeknek a társadalmi megállapodások és öngazgatási megegyezések útján kell keresni a megoldást a lakásépítkezés minden fázisában, kezdve a város- és lakónegyedek tervezésétől a lakóépületek és lakások tervezéséig, a házhelyek kiosztásától a tervezett lakásépítés optimális feltételeinek és a lakás árának meghatározásáig és stabilizálásáig. Ily módon a lakásár nem csak az építők, hanem az építkezésben részt vevő valamennyi szubjektum közös ügye lesz. Ez a helyes útja egyben annak is, hogy a lakásépítésben túlhaladjuk az úgynevezett investíciós viszonyokat, a piacra való építkezés negatív következményeit, és a társadalmilag irányított építkezésre térjünk át. Ezeket az intézkedéseket követniük kell a lakóházak és lakónegyedek ésszerű tervezésére, valamint a lakásépítésre szánt eszközök ésszerű felhasználására vonatkozó intézkedéseknek is.

A dolgozó szociális és anyagi biztonságát nagyban befolyásolja lakásépítéssel kapcsolatos elosztási politikánk is. A dolgozó közvetlen részvétele a lakáselosztásban, ezzel együtt tehát a tiszta jövedelem elosztásában, egyidőben a társult munka törvényéből eredő jogainak gyakorlását és kötelezettségeinek teljesítését jelenti. Tény azonban, hogy községi szinten még nem készültek el a lakáselosztás általános mércéiről szóló öngazgatási megegyezések, habár ezeket a feladatokat a JKSZ X. és a Szakszervezeti Szövetség VII. kongresszusának határozatai, valamint a lakáspolitikai megvalósulását célzó tartományi akcióprogram alapján kötelezően végre kellett volna hajtani. Mindennek következményeként sok munkaszervezet nem hozta még meg az új lakáselosztási szabályzatát. Másfelől számos társultmunka-szervezetben a lakáselosztást szabályozó általános aktusokat csak formálisan hozták összhangba a lakásviszonyokról szóló új törvénnyel. A lakáselosztáskor még mindig nem tartják eléggé szem előtt a JKSZ X. és az Országos Szakszervezeti Szövetség VII. kongresszusának határozatait, valamint a lakásviszonyokról szóló törvényt. Ebből eredően számottevő a dolgozók panasza a társult munka bíróságán, valamint az öngazgatási ügyészségen.

Az elkövetkező időszak egyik fontos feladata tehát, hogy a községekben meghozzuk a lakáselosztásról szóló öngazgatási megegyezéseket, a társultmunka-szervezetekben pedig a szabályzatokat, amelyekben kifejezésre kell jutniuk a szociális és gazdasági tényezőknek.

A dolgozók lakáskérdéseinek sikeres megoldása, illetve a lakáspolitikai megváltoztatása érdekében is a tartományban szélesebb körű társadalmi akció indult, melynek eredményeként 1973-ban meghoztunk egy újabb lakásépítési programot. Ennek célja, hogy a kiskeresetű dolgozóknak is lakást biztosítsunk.

A tartományunkban 1969-ben Újvidéken kezdtük építeni a szolidáris lakásokat. Az 1969—1975-ös időszakban összesen 2337 szolidaritási lakás épült.

Az alacsony felhalmozóképeségű gazdasági ágazatok nagyszámú dolgozója oldotta meg ily módon lakáskérdését. Mivel ez az akció más környezetekben is affirmálódott, várható, hogy a szolidáris építkezés az elkövetkező időszakban még intenzívebb lesz, és számítani lehet a forráseszközök bővítésére is.

A lakásépítési terv az 1976—1980-as időszakban 7000 szolidáris lakás építését irányozta elő. A társadalmilag irányított lakásépítés valamennyi szubjektumának aktív angazsálása mellett várható, hogy ez a terv meg is valósul.

A szolidáris lakásépítést szolgáló eszközök gyarapítása érdekében a jövőben több eszközt kell juttatni erre a célra. A társultmunka-szervezeteknek különböző anyagi helyzete és a szolidáris lakások iránt mutató különböző szükségletek miatt a tmsz-oknak lehetővé kell tenni, hogy a szolidáris építkezés pénzelésében differenciáltan vegyenek részt. Az említett eszközök mellett a lakásügyi érdekközösségekben szolidáris lakásépítésre kell fordítani a régi lakásépítési alap hiteltörlesztéséből, a lakbértérítményre szánt eszközfeleslegből eredő és a lakterület-feleslegért fizetett pénzeszközöket is.

A szolidáris lakásépítés igazolta létjogosultságát. Jelentősen hozzájárult az osztályérdek elveinek az érvényesítéséhez, valamint ahhoz, hogy a társultmunka-szervezetek aktívabban tevékenykedjenek önálló lakásépítési terveik kidolgozásában. Kifejezésre jutott a dolgozók törekvése, hogy a lakásépítésre fordított nagyobb befektetéssel, szolidárisan oldják meg a lakásproblémákat. Sok munkaszervezetben például egy-egy szabad szombaton is dolgoztak és ezzel, valamint más módon is növelték a szolidáris építkezés anyagi alapját. A szolidáris építkezés idővel széles körű társadalmi megmozdulássá fejlődött, melynek célja a dolgozók, elsősorban a kisjövedelműek lakásproblémáinak megoldása.

A népfelszabadító háború harcosainak lakásproblémái is a társult munka társított eszközei és egyéb anyagi eszközök révén eléggé sikeresen megoldódtak. Meg kell azonban említeni, hogy mindemellett van még sok olyan harcos, aki 1943. szeptember 9. előtt kapcsolódott be a mozgalomba, I—IV. fokú hadirokkant, vagy elesett harcos hozzátartozója (özvegy, munkaképtelen leszármazott), akinek a lakásproblémája még nincs véglegesen megoldva.

A lakásügyi öngazgatási érdekközösségek 1976 és 1980 között 1800 lakás építését vették tervbe a harcosok részére.

A dolgozók és polgárok lakásigényeinek kielégítése szempontjából, különösen a városokban, az intenzív társadalmi építkezés mellett jelentős szerepe van a magánépítkezésnek. A magánésszközökből történő építkezés hozzájárult, a jövőben pedig még fokozottabban hozzá kell járulnia a lakáskérdés megoldásához. A JKSZ X. kongresszusának határozataiban többek között ez is megtalálható. A lakásínség és a dolgozók nagy részének korlátozott anyagi lehetőségei miatt azonban a magánépítkezés stagnál, vagyis több lakás kellene, hogy épüljön magánésszközökből.

Másfelől az építkezésnek ez a módja többnyire családi házak építésére korlátozódik, társadalmilag nem eléggé szervezeten, megfelelő irányítás nélkül. Ez számos problémát is eredményezett, mint amilyenek az épületanyagok ésszerűtlen felhasználása, célszerűtlen befektetése, a jogtalan építkezés nem urbanizált területen, annak minden következményével stb. A magánépítkezés egyes városokban csak részben volt szervezett.

A JKSZ X. kongresszusának határozatai tartalmazzák azt is, hogy a lakbérének fedezniük kell a lakásalap egyszerű újratermelésének költségeit, és a lehetőségek határain belül biztosítaniuk kell az új lakások építéséhez szükséges eszközöket. Ezt a mai napig nem sikerült elérni, részben a lakberek korlátozása miatt, egyes községekben pedig azért, mert néhány évre visszamenőleg még a megengedett keretek között sem emelték a lakbéréket. Emiatt az amortizációs alap igen szűkre szabott, a karbantartás nehézkes, a lakásalap újratermelése nem kielégítő.

A lakberek stagnálása nemcsak a korlátozásnak tulajdonítható. Az 1972—1975-ös időszakban a lakbéréket évente átlag 8—12,3 százalékkal emelheték. A tartományban egyes községek nem éltek a lehetőséggel. (1972-ben és 1973-ban a tartomány területén mindössze 24 község növelte a lakbéréket, 1974-ben 22, 1975-ben pedig csupán 13 község, átlag 12 százalékkal.) A lakbér kis ütemű növekedése miatt még nagyobb lett a lakás árához viszonyított lemaradás olyannyira, hogy ma a lakbér mindössze egy százalékát teszi ki a lakásépítés költségeinek.

A közeljövőben tehát feltétlenül meg kell szüntetni ezt a gyakorlatot. A lakbéréket gyorsabb ütemben kell növelni, összhangba hozni az építkezés költségeivel és a keresetek növekedésével, továbbra is szem előtt tartva a differenciált lakbérfizetés lehetőségét.

Ehhez mindenképpen hozzájárul majd a lakáspolitikáról és a lakbértériményről most készülő társadalmi megállapodás is.

A Dolgozó Nép Szocialista Szövetsége Tartományi Választmánya 1976. novemberében a lakáspolitikai megvalósításának aktuális feladatairól szervezett tanácskozást, azzal a céllal, hogy sokoldalúan megvitatassák a tartományi lakáspolitikai akcióterv valóraváltásának mozzanatait, felülvizsgálják és értékeljék a dolgozó társadalmi-gazdasági helyzetének változó folyamatait, a társultmunka-szervezetekben, a helyi és öngazgatási közösségekben.

Tekintettel a tanácskozáson elfogadott határozatok időszerűségére — ezek a határozatok ugyanis rámutatnak a szervezett szocialista erők további aktivitásának az irányvonalára, ugyanakkor a lakáspolitikai osztályjellegéből és abból a tényből indulnak ki, hogy a dolgozóknak elidegeníthetetlen joga közvetlenül dönteni a lakásigények kielégítésével kapcsolatos minden fontos kérdésről — a továbbiakban idézzük a határozatokat:

„A lakáspolitikai öngazgatási viszonyainak továbbfejlesztése érdekében a lakásügyi öngazgatási érdekközösségek által biztosítani kell a társult munka dolgozóinak, a helyi közösségek polgárainak és a házi-tanácsok közvetlen részvételét a lakáspolitikai leglényegesebb kérdéseinek rendezésében.

A már meglévő lakásügyi öngazgatási érdekközösségek keretében az alkotmányos elvek szellemében meg kell alakítani a lakásügyi alapegységeket és alapközösségeket.

A lakásügyi öngazgatási érdekközösségekben öngazgatási megegyezésekkel kell biztosítani a lakásépítés szubjektumainak (az építőknek, a közművesítési munkaszervezeteknek, a tervezőknek és a városrendezőknek) szoros együttműködését.

Tapasztalatcsere és a lakásépítés irányítása céljából 1976 végéig létre kell hozni a lakásügyi érdekközösségek szövetségét.

Minden társultmunka-szervezetben, öngazgatási érdekközösségben és községben, ahol ezt nem tették meg, el kell készíteni a lakásépítés programját. A lakásépítési program alkotórésze a tmsz fejlesztési tervének, a községek és a tartomány középtávú társadalmi-gazdasági tervének.

Ahhoz hogy megvalósuljanak a tartomány 1976—1980-ig terjedő időszakokra vonatkozó társadalmi tervből eredő lakásépítési feladatok, illetve hogy valóra váljon a lakásépítési terv, egyeztetni kell a tevékenységet, és a tartományi akciótervben, valamint a társadalmi megállapodásban vázolt munkákat idejében el kell végezni.

Folytatni kell a szolidáris lakásépítési akciót, tovább kell bővíteni a forráseszközöket mégpedig az egykori lakásépítési alap megtérülő hitel-eszközöiből, a lakástérítmény többleteszközöiből és a laktérfeleslegért fizetett eszközökből.

A volt harcosok lakáskérdését továbbra is szolidárisan kell megoldani. A községekben társadalmi megállapodások révén meg kell határozni az eszköztársítás módját és a lakáskérdés megoldási mércéit.

A tanulás, valamint a tanulók és egyetemisták elhelyezési feltételeinek javítása céljából a szakirányú oktatási érdekközösségek a lakásügyi érdekközösségekkel közösen dolgozzák ki az egyetemista- és diákothotnok építési programját. Az akcióterv külön hangsúlyt helyez az albérlők és a fiatal dolgozók lakásproblémáinak megoldására.

A személyi eszközök magánépítkezésbe történő bevonását és társadalmi irányítását szervezeten, a lakásügyi érdekközösségek által kell intézni. Különböző intézkedésekkel serkenteni kell a dolgozókat és pol-

gárokat, hogy a lakásproblémák megoldásához saját eszközeikkel is mindinkább hozzájáruljanak. A tartományban társadalmi megállapodással kell meghatározni, hogy a dolgozók mely kategóriája kaphat kedvezőbb feltételek mellett lakásépítési hitelt.

Ugyancsak társadalmi megállapodással kellene meghatározni a lakbérpolitika egységes alapjait, hogy 1980-ig megvalósuljon az a határozat, mely szerint a lakbérnek fednie kell az egyszerű újratermelés költségeit. Ezzel a megállapodással meg kellene határozni a lakbértérítmény egységes alapmérceit is.

Az elkövetkező időszakban a községeknek feltétlenül meg kell kötniük a lakáselosztás általános mércéiről szóló öngazgatási megegyezést, széles körű politikai akcióval pedig biztosítani kell, hogy a társult-munka-alapszervezetek szabályzataikat összehangolják az öngazgatási megegyezésekkel. A lakáselosztásról szóló öngazgatási megegyezésekben a szociális és gazdasági mércék alkalmazásával biztosítani kell, hogy a közvetlen termelők legalább olyan arányban jussanak lakáshoz, amilyen a számbeli arányuk a társadalmi szektorban. Elsőbbségben kell részesülniük azoknak a dolgozóknak, akiknek nincs lakásuk, akik rossz lakásviszonyok között élnek és nagyobb a családtagok száma. Emellett természetesen nem hagyható figyelmen kívül a munkaszervezet káder-szükséglete sem.

Tovább kell szorgalmazni a tartományi építőipari és épületanyaggyártó munkaszervezetek eszköz- és munkatársítási folyamatát azzal, hogy a hangsúlyt a vertikális társulási folyamatokra kell helyezni, mert a jogok, kötelezettségek és felelősség körülhatárolásával biztosíthatjuk a szükséges koordinációt és összhangot, ez pedig pozitívan hatna a korszerűbb, az ésszerűbb, a jobb minőségű, gyorsabb és olcsóbb építkezésre. A lakásépítés iparosítását mint gazdaságos lakásépítési lehetőséget serkenteni és intenzívebben fejleszteni kell.

A JKSZ X., valamint a Jugoszláv Szakszervezeti Szövetség VII. kongresszusának határozataiból és az akciótervekből eredő feladatok megvalósítása megköveteli a tmasz-ok, helyi közösségek, öngazgatási érdekközösségek, a községek és a tartomány szubjektív erőinek szervezett és egybehangolt tevékenységét. Ezért is szükséges, hogy minden község hozza meg a lakáspolitika megvalósításáról szóló tervét. Az akciótervekben meg kell határozni a feladatokat, azok hordozóit és a megvalósítás határidejét. A tevékenység összeegyeztetése céljából mind a községekben, mind pedig a tartományban a Szocialista Szövetségek keretein belül meg kell alapítani a koordinációs bizottságokat.”

Fordította *Hornok Ferenc*

Forrásmunkák

1. A JKSZ X. kongresszusának a lakásügy és lakáspolitikai társadalmi-gazdasági viszonyainak fejlesztéséről szóló határozata
2. A Jugoszláv Szakszervezeti Szövetség VII. kongresszusának a lakásprobléma gyorsabb megoldásáról és a dolgozók lakásviszonyainak javításáról hozott határozata
3. A Szocialista Szövetség Tartományi Választmányának és a Tartományi Szakszervezeti Szövetség Elnökségének lakáspolitikai akcióprogramja
4. A lakáspolitikai megvalósításának aktuális kérdései és feladatai (JDNSZSZ Országos Választmánya)
5. A tartományi lakáspolitikai megvalósításának aktuális feladatairól szervezett tanácskozás (VDSZSZ Tartományi Választmányának 65. sz. Közlönye)
6. A tartomány középtávú társadalmi tervének 1976. és 1977. évi megvalósításáról szóló elemzés és az 1978. évi fejlődés távlatai

Rezime

Stambena politika SAP Vojvodine

Stan i uslovi stanovanja čine jedan od najbitnijih elemenata socijalne sigurnosti i ukupnog socijalnog položaja radnih ljudi svakog čoveka i svake porodice. Urbanizacija i industrijalizacija, koja je povezana sa velikom migracijom stanovništva, zahtevala je intenzivnu stambenu izgradnju i obezbedenje bar osnovnih uslova života u novim mestima. Stambena izgradnja je naime ne samo uslov rasta životnog standarda nego i značajan faktor za podsticanje proizvodnje, zapošljavanje i razvijanje brojnih privrednih grana.

U našoj zemlji od rata do danas stambena izgradnja i stambena politika prošle su kroz različite faze. Nakon rata u celoj zemlji stambena izgradnja je bila intenzivna, da bi zatim stagnirala a kasnije ponovo oživela. Međutim pored vidnih rezultata koji su postignuti u stambenoj izgradnji do Desetog kongresa SKJ došlo je i do ozbiljnih slabosti i deformacija na ovom području. U tom periodu sistem je favorizovao akumulativnije radne organizacije i radne ljude sa višim prihodima usled čega je zapostavljeno rešavanje stambenih problema radnika iz neposredne proizvodnje, a naročito onih sa nižim primanjima. Sve je to vremenom dovelo do opravdanog nezadovoljstva radničke klase.

Posle Desetog kongresa SKJ i Izvršnog biroa Predsedništva SKJ postignuti su značajni rezultati u poboljšavanju odnosa u stambenoj politici. Polazeći od Rezolucije Desetog kongresa društvene-političke organizacije pokrajine donele su svoje akcione programe za ostvarivanje ciljeva stambene politike. U skladu sa akcionim programom opštine, samoupravne interesne zajednice stanovanja i osnovne organizacije udruženog rada donele su sopstvene planove i programe.

Iako sve zadatke koji proizilaze iz akcionog programa nismo u potpunosti izvršili, možemo sa sigurnošću konstatovati, da su kongresne rezolucije i aktivnost koja ih je sledila znatno doprinele, da danas radnici, neposredni stva-

raoci materijalnih dobara mnogo neposrednije utiču na rešavanje bitnijih pitanja stambene politike. Zahvaljujući tome oni danas efikasnije rešavaju svoje stambene probleme što je bio jedan od glavnih ciljeva postavljenih u akcionom programu Pokrajine.

Summary

Housing policy of the Autonomous province of Vojvodina

Apartments and living conditions are among the most important moments of social security and position of working people and families. Urbanization and industrialization was followed by a great migration of the population. This process required an intensive housing construction to be able to provide the new inhabitants with primary living conditions. Housing construction is not just a requirement of the growth of living standards but also an important moment in improving production, employment and in the development of many economic branches.

Since world war II, housing policy and construction has gone through different stages in our country. Immediately after the war, housing policy was very intensive. Later on it stagnated while after some time it revived again. Housing construction has achieved some notable results till the 10th Congress of the League of Communists of Yugoslavia (LCYU) but not without any problems. Till that time our system was favouring those organizations with bigger capability of accumulation and workers with higher incomes, which led to ignoring the housing problems of working people with average and below average incomes. These facts brought about discontent of the working class. After the 10th Congress of the LCYU and the Executive Bureau of the Presidency, housing policy has changed. According to the resolutions of the 10th Congress, socio-political organizations of the provinces drew up their activity programmes concerning housing policy. In accordance with the activity programme of the community, selfmanagement communities of interest and organizations of associated labour have drawn up their plans and programmes too.

Even though the duties determined by the activity programme are not yet completed, we can say that the resolutions and activities foreseen by the 10th Congress contributed to the fact that nowadays working people can decide about the problems of housing policy and not only decide but solve them when possible.

(A. L.)